LAUSUNTO

Helsinki 16.10.2024

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Viite: HE 123/2024 vp

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaaliturvarahastojen säästöjen valtion ja kuntien talouden vahvistamiseen ohjaamista ja sairauspäivärahan muutoksia koskevaksi lainsäädännöksi

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 240 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä lähes 70 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja:

edunvalvontapäällikkö Anne Perälahti, anne.peralahti@soste.fi, p. 050 411 1734
erityisasiantuntija Anna Järvinen, anna.jarvinen@soste.fi, p. 050 586 5677

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

SOSTE kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle sosiaaliturvarahastojen säästöjen valtion ja kuntien talouden vahvistamiseen ohjaamista ja sairauspäivärahan muutoksia koskevaksi lainsäädännöksi.

SOSTE ei kannata sairauspäivärahan tason leikkausta

Esityksessä ehdotetaan sairauspäivärahan tason leikkaamista niin, että vuositulon ylärajaa, joka oikeuttaa 70 prosentin korvaustasoon, alennettaisiin 27 633 euroon. Rajan ylittävää korvausprosenttia laskettaisiin 20 prosentista 15 prosenttiin. SOSTE pitää myönteisenä, että leikkaus ei koske vähimmäismääräistä sairauspäivärahaa eikä pienimpiä päivärahoja. Ehdotettu vuositulon yläraja on kuitenkin niin matala, että leikkaus osuus myös pieni- ja keskituloisiin päivärahan saajiin. Leikkaus kohdistuu jo noin 2 400 euroa kuukaudessa ansaitseviin. 30 000 vuosituloilla leikkaus sairauspäivärahaan on noin 100 euroa kuukaudessa. Keskituloisen ihmisen sairauspäivärahaa leikkaus heikentää jo 300–400 euroa kuukaudessa. Vaikutukset ovat merkittäviä erityisesti pitkälle sairaslomalle joutuville ihmisille sekä kotitalouksille, joissa useampi henkilö saa etuutta, johon leikkaus kohdistuu. Vaikutusten ovat suurempia niille työntekijöille, joille työnantaja ei sairauspäivärahan omavastuuajan palkan jälkeen maksa lainkaan palkkaa tai palkkaa maksetaan vain lyhyeltä ajalta.

Myös sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja, lääkekorvauksien alkuomavastuuta ja lääkkeiden arvonlisäveroa ollaan korottamassa. Yhdessä näiden sairastamisen kulujen nousun kanssa sairauspäivärahan leikkaus voi heikentää huomattavasti pienituloisen ihmisen toimeentuloa muutenkin sairauden kuormittamassa tilanteessa. STM:n 23.9. julkaisemassa etuuksiin ja palveluihin kohdistuvien muutosten yhteisvaikutuksia arvioivassa raportissa todetaankin, että sairauspäivärahan määrän alentaminen voi johtaa siihen, että aiempaa matalammalla etuudella aiempaa suuremmista asiakasmaksuista selviytyminen heikentyy. SOSTE pitää kohtuuttomana julkisen talouden säästöjen hakemista sairailta ja työkyvyttömiltä ihmisiltä, jotka eivät itse pysty vaikuttamaan tilanteeseensa ja parantamaan toimeentuloaan.

SOSTE näkee huolestuttavana kuntoutukseen osallistumisen kannustimien heikkenemisen kuntoutusrahan tason laskiessa. Ihmisten työ- ja toimintakykyä sekä työllistymistä tulisi päinvastoin tukea ja kannustaa ihmisiä osallistumaan kuntoutukseen. Kuntoutuksen toteutumatta jääminen tai lykkäytyminen liian pitkälle voi johtaa työkyvyttömyyden pitkittymiseen.

Esityksessä arvioidaan, että kun ihmiset pyrkivät välttämään sairauslomia, voi työkyvyttömyyseläkkeiden hakeminen lisääntyä nykyiseen verrattuna. Tätäkään kehityssuuntaa SOSTE ei pidä järkevänä.

Esityksessä arvioidaan, että toimeentulotuen ja asumistuen tarve ei suuressa määrin kasva leikkauksen takia. SOSTE katsoo, että sairaiden ihmisten toimeentulon heikkenemisellä ja sillä, että heillä ei ole varaa mennä lääkäriin tai hankkia tarvitsemiaan lääkkeitä, voi pidemmällä aikavälillä olla heikentävä vaikutus ihmisten terveyteen ja toimintakykyyn ja sitä kautta myös työllisyyteen, ja asumistuen ja toimeentulotuen tarve voi kasvaa.

Esityksessä sairauspäivärahan tason pienenemisellä arvioidaan todennäköisesti olevan työllisyysvaikutuksia, kun tuen laskiessa töihin palattaisiin aiemmin. Työllisyysvaikutusten sijaan SOSTE näkee uhkana olevan, että töihin palataan liian aikaisin, mikä voi aiheuttaa työkyvyttömyyden pidentymistä sekä sairausjaksojen uusiutumista ja sitä kautta pidemmällä aikavälillä lisää kuluja yhteiskunnalle.

SOSTE pitää huolestuttavana, että sosiaaliturvarahastoihin kohdistuvien säästöjen kanavointiratkaisun seurauksena työnantajakulujen nousun arvioidaan heikentävän työnantajien työllistämishalukkuutta henkilöiden kohdalla, joiden sairauslomariskin arvioidaan olevan suuri. Vaikeasti työllistyvien ja osatyökykyisten henkilöiden asemaa pitäisi pyrkiä helpottamaan sen sijaan, että lainsäädännöllä luodaan uusia mahdollisia esteitä työnantajien halulle palkata heitä.